

Valami van az ösztöndíj körül...

...de ki tudja, hogy egyáltalán milyen az új ösztöndíjrendszer? A bölcsészek úgy látszik, egyáltalán nem érdeklődnek iránta — mondván, hogy túl bonyolult, meg valami furcsa álmgary nyelvezetben íródtak a tájékoztató anyagok, és már a második mondat után álmosítólágnak. Vagy a közömbösség oka az lenne, hogy úgysem éri meg értelmiséginek, pláne nem egyetemistának lenni Magyarországon, és úgyis rosszul fogunk járni, minek akkor azzal törődni, hogy hogyan, Erdemes azon elgondolkodni, hogy miért járunk rosszul. A pénz, vagyis az országos keret nagyon kevés — és a 30 százalékos emelés még ösztöndíjrendelkezésnek sem nevezhető, mivel 10 százalékkal kevesebb, mint azt a reálértékcsökkenés indokolná. Közben megváltoztak az elosztás elvei is, és az eddig viszonylagosan kedvezőbb helyzetben levő intézmények az új rendszerben elvesztik előnyös pozícióikat — olyannyira, hogy esetleg kevesebb pénzt fognak kapni, mint eddig. Az általános ösztöndíjkeret szétosztásában eddig az egyes intézmények átlaga volt meghatározó. Azonban fokozatosan át fogják térni a létszám szerinti elosztás elvére, ami azt jelenti, hogy bölcsészkaron, ahol a kari átlag 4,3 körül van, és a hallgatók több mint 20 százaléka, 4,75—5,00 közötti eredményt ér el, nem hogy a maximális 1200 Ft-ot, de még annak a felét is csak kevesen kaphatják — s az rejtélyes, hogy milyen értékelés alapján. Hiszen a bölcsészkaron hagyományosan liberális az osztályozás — ettől csak újabban az angol tanszék tér el az 1. évben —, viszont még mindig az átlagok adják a legmegfoghatóbb támpontot. Eből az következik, hogy az általános ösztöndíjat mindenképpen rosszul fogjuk elosztani — a konstans rész ugyanis automatikusan jár, a tudást és valós munkát általában hamisan tükröző átlag után; a mozgó hányad elosztásában pedig a saját szubjektívitásunk és a csoportok eltérő normái akadályoznak meg egy igazságosabb értékelést.

Ebben a fél évben még emelkedett az általános ösztöndíjkeret, de igen kevés pénz marad a differenciálásra. Ezért indokolt 4,00-nél meghúzni a határt szep-tembertől, de még így is a hallgatók 80 százaléka kap ösztöndíjat, abba pedig bele kell nyugodni, hogy az ösztöndíj nem automatikusan jár, hanem ösztönző jellegű juttatás. Legalábbis elvben. Így ugyanis fejenként 100 Ft — jut differenciálásra — míg, ha továbbra is 3,51-től jár az általános ösztöndíj, akkor ez az összeg fejenként 44 Ft lenne.

A szociális támogatás összege nagyobb arányban emelkedett és esélykiegyenlítő szerepe lenne, nemcsak az egyes intézményekben belül, hanem az intézmények között is. Azok az intézmények járnak majd jobban, ahol nincs megfelelő kollégiumi ellátottság és a kedvezőtlen szociális helyzetben levő hallgatók száma nagy. Az ösztöndíjrendszer legnagyobb hibája abban rejlik —, illetve nagyon is világosan látható —, hogy a kereseti igazolási rendszer megváltoztatására — az ifjúsági parlament kérése ellenére — sem volt hajlandó a minisztérium. Országosan sem egyenlítődnek ki azok az ellentmondások, amelyek a bérből és fizetésből élők, ill. a második gazdaságban és a mezőgazdaságban is munkát és jövedelmet találók valós és kimutatott anyagi viszonyai között feszülnek, s az ösztöndíjutasítás azon pontja, mely megtiltja a kiegészítő információ-szerzés ellenőrzését, még az egyetemeken belüli, igazságosabb elosztást is lehetetlenné teszi — nem is szólva arról, hogy komoly közgazdasági kutatásokat feltételezne egy olyan elosztás, amely fi-

gyelemben veszi a család vagyoni állapotát, az eltartottak számát stb., mint az az irányelvek 9. oldalán olvasható. Egyszerűen felelőtlen az intézményi önállóság ilyen tág értelmezése.

A kollégiumi és menzadíjak egységesítése már ismert, de a kompenzáció mértéke még nem — mint ahogy a szociális támogatás összege sem. Ennek hatását majd csak konkrét adatok ismeretében értékeljük. Annyi biztos, hogy a befizetett kollégiumi díjak egy része azokhoz az intézményekhez kerül majd, ahol alacsony a kollégiumi ellátottság. Ez, tekintve a kollégiumok színvonalát, újabb elégedetlenség forrása lehet.

Az ösztöndíjrendszer reális megítélését megnehezíti az országos adatok és kimutatások hiánya, és maga a kidolgozás és bevezetés módja. Az információk nagyon nehezen érkeznek a minisztériumból, a határidők rövidiek, és nem tűnik eléggé megalapozottnak a rendszer egésze — hiányoznak a megfelelő biztosítékok arra, hogy jól funkcionálhat. Többéves előkészítő munkának kellett volna megelőznie ezt az ösztöndíjrendezést, de, mint az a minisztérium javaslataiból kitűnik, eredetileg nem szándékoztak változtatni az elveken. Így az új ösztöndíjrendszer az ifjúsági parlamentek — kevés információra épülő és elveien talán helyes, de megfelelő kidolgozás híján nehezen megvalósítható — állásfoglalásainak és a régi rendszer egyes elemeinek keveréke. Legjobb tehát, ha felkészülünk a legrosszabbakra — az ösztöndíjből ugyanis eszentül sem lehet megélni. Csak azt reméljük, hogy az új ösztöndíjrendszer nyilvánvaló hibáira felfigyelnek majd az illetékesek, és még a bevezetés időszakában megteszik a szükséges változtatásokat.

SOMOGYVÁRI MÁRTA (a, —"-ből)

Csongrád megye a népi demokratikus átalakulás éveiben

Az utóbbi években örvendetes lendülettel fejlődő megyei munkásmozgalom történeti szakirodalmunk ezúttal újabb, minden bizonytalanságot elvetve, dokumentum-kötettel bővült. A Rác János szerkesztésében napvilágot látott Válogatott dokumentumok Csongrád megye történetéből című sorozat ötödik, egyben záró kötete a népi demokratikus átalakulás folyamatát rajzolja meg 1945 szeptembertől 1948 júniusáig.

A vállalkozás jellege önmagában hordozza a kötet egyik nagy erényét, a források történeti „eredjét”. Közismert tény, hogy a felszabadulást követő három esztendő gazdasági, társadalmi és politikai küzdelmei korszakos jelentőséggel bírnak hazánk legújabbkori történetében, mivel az MKP vezette szocialista átalakulás győzelme egyszerű s mind a tőkés rend végleges felszámolását jelentette.

Rác János és munkatársai (Dégi István, Fehér István, Kanyó Ferenc) 309 dokumentum jól súlypontozott együttesében mutatják be Csongrád megye népi demokratikus fejlődését. Az öt témakör (I. Küzdelem a munkáshatalomért Csongrád megyében; II. A közigazgatás és a forradalmi átalakulás; III. A munkásmozgalom szociális helyzete és termelő tevékenysége; IV. A mezőgazdaság és a parasztság helyzete és a termelés alakulása a földreform végrehajtása után; V. A megye egészségügyi, oktatási és kulturális helyzete a népi demokratikus átalakulás éveiben) kronológikus sorrendben vizsgálja fel e három fontos esztendő hétköznapiainak keresztmetszetét.

A pártok politikai küzdelmeit gyűjtőpontba állító 101 dokumentum határozott vonásokkal rajzolja meg a népi demokrati-

kus átalakulás koalíciós küzdelmeinek Csongrád megyei tabló-ját. A jegyzőkönyvek, különféle felhívások és beadványok nyomán kialakuló kép eleve túlmutatja a politikai küzdelmek mindennapjainak hiteles foglalatán. Hisz a tudatos válogatás felfedi azokat a szakakat is, melyek alapján szépen kikristályosodik: a Csongrád megyei népi demokratikus átalakulás elválaszthatatlan a Délvidék forradalmi munkásmozgalmának specifikus vonásaitól.

A politikai küzdelem nagyon fontos mozzanata, alapvető lépcsőfoka, az államapparátusnak a reakciós elemektől történő megtisztítása volt. Az itt közölt források nagy nyomatékkal húzzák alá az éles politikai harc tendenciáit, rámutatva így a végki-fejlett történelmi jelentőségére. A munkásság szociális helyzetét, termelő tevékenységét átfogó 48 dokumentum az üzemi bizottsá-goknak a népi demokratikus átalakulásában elfoglalt hallatlan fontos szerepére irányítja az olvasó figyelmét. A parasztság helyzetét felvázoló félszáz dokumentum az agrárvizonyok forradalmi átalakulásának menetét boncolgatja. Úgy hogy közben megmaradnak a világos áttekinthetőség és a tudományos igényű tartalmi mélység helvisei arányai. A megye egészségügyi, oktatási és kulturális életének felkattanásán keresztül a Baloldali Blokk Csongrád megye szervezeteinek szerteágazó szociálpolitikai és kulturális tevékenységéről kapunk átgondolt válogatást.

A több mint 50 nyomdai ív terjedelmű kötetben Rác János szakavatott kézzel megírt bevezető tanulmánya továbbá a Mádner Béla készítette név- és helynévmutató segíti a kötetet tanulmányozók gyors és pontos eligazodását.

Általánosan megfogalmazott vélemény és joggal elvárt követelmény, hogy a tudományi kutatások a nagyobb tudományos és társadalmi célkitűzések egészéhez kell illeszkedniük úgy, hogy ne csak a történettudomány főbb irányvonalainak megvalósításához nyújtsanak a maguk módján segítséget, hanem szolgálják a szűkebb régió lakosságának múltja megismerésére támasztott természetes igényét. Ha e kritériumokkal akarjuk szembevetni a fentiekben ismertetett dokumentumgyűjteményt, akkor tulajdonképpen egy olyan kötetet veszünk kézbe, mely gyakorlatilag mindezen követelmények, igények és elvárások értékes választ tartalmazza.

DR. KÖVÉR LAJOS

Április 17-e, szombat, Kaposvár.

Háromnegyed órával az előadás kezdete előtt több tucat leendő néző a kaposvári színház előtti téren.

Fél órával az előadás után még vagy százán ugyanott (a színház befejeztét követően jó tíz perccel a nézőteret még senki sem hagyta el).

A kettő között eltelt három órárt elemezni nem, csak átélni szabad. Mosoly, döbbenet, iszonyat, borzongás örület, eszméletlenség, eszmélet: a SZÍNHÁZ maga.

Pécsről. Szolnokról. Zalaegerszegről. Szegedről. Budapestről. egyáltalán az egész országból gyűlünk össze, hogy részesei legyünk Jean Paul Marat megvilágításának.

Azután taps negyed órán át. tényleg szünni nem akaró. A többi néma esend.

A KISZ KB irányelvei vitájának összegzése JATE bölcsészkarán

A vitaanyag egészével kapcsolatos megállapítások:

1. Több alapszervezet is jelezte: Eddig hasonló lehetőség — egy határozat előkészítő munkájában részt venni — nem volt adott számunkra. A KISZ-tagok nagy része nincs felkészülve az ilyen jellegű feladatra. Ennek oka a társadalmi méretekben is jellemző politikai tudatosság hiánya.

A politikai határozatok, kitételek hitele megkérdőjeleződött, melyet ebben az esetben is elősegített a szakzsargon túltengő használata. Kérdésként vetődött fel: Kinek íródott ez a vitaanyag? A KISZ-tagoknak vagy csupán csak róluk? Az általános fogalmazásra jellemző a túlsok személytelen főnévi igenév és többes 3. személyű, felszólító módú igealak, a pontosan körül nem írt és meg nem határozott (megfelelő, valóságos, jobbító, előremutató) jelzők tömkelegének használata.

2. Valamennyi országos döntést ilyen folyamatnak kellene megelőznie, de a mostani feszített határidők a feladat végrehajtását lehetetlenné teszik.

3. A KISZ-tagság egyes rétegei szerinti elemzést öt évente, a kongresszusok során meg kellene tennünk, mert az egységes, uniformizált, az egyes rétegek helyzetét és feladatait egybeemés elemzésük nem töltik be funkciójukat.

4. Az irányelv feladata a távlatok, a lehetséges fejlődési irányok megfogalmazása. Ez az irányelv azonban koncepciótlan, általános megállapításokra és feladatmeghatározásokra hagyatkozik, a jelenlegi helyzethez képest jelentős fáziskésésben van. Így nem tölti be funkcióját.

5. A KISZ-szervezetben jelentkező problémák a társadalom egészének problémái. Ezért szükséges lett volna a vitaanyagban elemezni a KISZ, általában a tömegszervezetek elhelyezkedését a társadalom viszonyrendszerében és alakulásában.

6. A vitaanyag a meglévő, néhány kisebb aktivizálódott csoport munkájából tévesen általánosítja a KISZ-munka egészének tartalommal való megtöltődését. Elmaradt a felszoktatási KISZ-szervezeti tagok közömbössége tényének rögzítése. A társadalmi összefüggésekből kiindulva fel kell térni a közömbösség valódi okait. (A passzivitás nem önkéntes elhatározás.)

7. A legutóbbi KISZ-kongresszuson már elhangzott a párt politikájának alakításában való részvétel szükségessége, a gyakorlati megvalósítás módjáról az irányelvek nem mondanak semmit.

8. Az irányelvek hangsúlyozzák az érdekképviselet szerepét, de ez formálissá válik akkor, ha az érdekek elkülönültségének létét és azoknak nyilvános fórumokon történő ütköztetését figyelmen kívül hagyja. A vitaanyag korlátozott érdektudatot tart fenn bennünk, amely megakadályozza, hogy érdekeink jogosultságának mi magunk és mások is tudatában legyenek. Akkor nem lenne korlátozott, ha először mód lenne az érdekek rendszeres, nyílt megfogalmazására, azután következne ésszerű rangsorolásuk kompromisszumra hajlóan.

Az irányelveknek határozottabban kellene körülírniuk tartalmilag és formailag az érvényesítés formáit, az érdekek artikulálódásának fórumait.

A szöveggel kapcsolatos konkrét megjegyzések:

1. I. 3. Az érdekeket nem „kezelni”, hanem ütköztetni kell. Ezt az ütköztető képességét kell megtanulni és lehetővé tenni a gyakorlását, ez alakítaná ki a kompromisszumkészséget is. (Feltételezve, hogy a „megfelelő nyilvánosság” széles nyilvánosságot jelent.)

2. I. 4. Az ellenző és ellenzéki magatartás egybenemelését jelenti a fogalmazás. Ez veszélyes, mert eltérő véleményű emberek már most is gyakran és megfontolatlanul ellenzéki minősítést kapnak.

3. I. 4. „A mai egyetem és főiskolai hallgatók számára a szocialista társadalom nyugodt, kiegyensúlyozott körülményei...” E bekezdés megállapításait nem tartjuk elfogadhatónak. „Társadalomismere-tüket, annak történelmi megalapozottságát behatárolja, hogy hazánk szocialista fejlődési korszakának történelméből tanulmányaik, kulturális élményeik, elbeszélések alapján alkotnak képet. Ez egybeek mellet kiható politikai kultúrájukra, az idősebb nemzedékhez való viszonyukra, csakúgy, mint hazafiság-felfogásukra.” Ez a megállapítás igen meglepő, hiszen adekvát történelmi ismeretek alapján adekvát történelmi képnek a kialakulása elméletileg elképzelhető, ezek szerint a gyakorlatban nem ez a helyzet.

4. I. 4. „Csak életkori sajátosságok miatt mindent kétkedve fogadó hallgatók” kategóriáját nem tartjuk elfogadhatónak, törlését kérjük.

5. II. Az „előremutató, szocialista céljaink valóra váltását elősegítő törekvéseit”, ill. „az ezt akadályozó jelenségekkel szembeni harcát” kifejezés nagyon általános, nagyon különbözőképpen értelmezhető adott esetekben.

6. II. 1. Nem a „társadalmi valóság reális bemutatása” (hiszen ez a fogalmazás elég abszurd: a valóság bemutatkozik maga is, a KISZ bárminemű tevékenysége nélkül is), hanem annak elemzése kell hogy a KISZ-szervezet feladata legyen.

7. II. 1. 2. A hallgatói képviselet szisztémája kidolgozatlan, tisztázatlan a hallgatói képviseleti rendszer és a KISZ-jogosultságok viszonyának kérdése.

8. II. 1. 2. Az ifjúsági parlamentek tevékenysége — az ott elhangzottak megvalósulásának biztosítékai hiányában — a legtöbb esetben formális.

9. II. 1. 2. Nem elsődleges meggyőzést, hanem társadalmi és kritikai szemléletet kellene a KISZ-nek képviselnie, a párt politikájának érvelő bemutatásával összekapcsolva. Az elvont „ideológiai nevelő munka” a gyakorlati politikálással való legszorosabb kapcsolata nélkül eredménytelen.

10. II. 1. 2. „polgári eszmeáramlatok a kozmopolitizmus, nacionalizmus, dogmatizmus és revizionizmus” fogalma konkrét meghatározottságban és történelmi változásukban, relativitásukban értelmezhető. Ezen fogalmak pontos meghatározását, vagy — ennek hiányában — törlését kérjük.

11. II. 1. 2. Társadalmi céljaink megvalósításában a kulturális tényezők mellett legalább olyan mértékben hangsúlyozni kellene saját felelősségünket is.

12. II. 1. 2. A tájékoztatást legjobban egy egyetemi, főiskolai réteglap szolgálja.

13. II. 2. A bevezető sorok homályossága, általánosságai (megfelelő politikai háttér, egy tömegszervezet lehetőségeit igencsak a végletekig vive értelmezhető cselekvési egység) hivatkozási alapul szolgálhat bármilyen öntevékeny kezdeményezés negatív megítélésére. Pontos megfogalmazást kérünk.

14. II. 2. 1. Az egyetemek főiskolák működtetése nem „zónáskodás” hanem a társadalom anyagi és szellemi javai újratermelésének egyik alapfeltétele. Ezért a KISZ feladatai tagjainak képviselete ezen a rendszeren belül ami nem merülhet ki az „együttműködésben és kezdeményezésben”.

16. II. 2. 1. Az alapszervezeti szinten felül eső szervezeti ill. irányítási kérdések vizsgálatára is szükség lenne.

A vitaanyag lényeges hiányossága hogy az ifjúsági mozgalom és ifjúság-életnek — múltbeli és jövőbeli — fogadtatását ideálisnak mutatja be és nem elemzi az ilyen törekvésekkel szembeni értetlenségét, ellenérzését a sokszor merev beskatulyázást, ennek okait, és gátló hatását. Ez a hiányosság önkritikai fogyatékoságot is jelent.